

באתי לגני

יו"ד שבט ה'תשי"א

ליכות
שלוחי כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו
להצלחה רבה ומופלגה במילוי שליחותם

נדפס ע"י
הרה"ח לייבל בוימגארטן ומשפחתו שיחיו
שלוחי כ"ק אדמו"ר בלונג איילנד

בס"ד, יו"ד שבט, ה'תשי"א*

כותב כ"ק מו"ח אדמו"ר¹, במאמרו ליום הסתלקותו, יו"ד שבט השי"ת א: **באתי** לגני אחותי כלה², ואיתא במד"ר (במקומו³) לגן אין כתיב כאן אלא לגני, לגנוני (היא החופה, אשר שמה עיקר דירת החתן א*), למקום שהיה עיקרי בתחילה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה. עכ"ל. ולהבין דיוק הלשון עיקר שכינה יש להקדים תחילה ענין שכינה בכלל, הנה בפירושו שכינה מבאר כ"ק אדמו"ר הזקן*** א) שנקראת שכינה על שם ששוכנת ומתלבשת, מלשון ושכנתי בתוכם⁴, שהוא ראשית התגלות אור אין-סוף. והנה ממה שכותב⁵ שראשית התגלות אור אין-סוף נק' בשם שכינה, מובן מזה שענין שכינה הוא למעלה מעלה מאצי' גם כן (ולא רק במלכות דאצילות, וכדלקמן)⁶, ויתירה מזה, הוא גם בבחינת האור שלפני הצמצום, שהרי ראשית ההתגלות הוא באור אין-סוף שלפני הצמצום, וכמו שכותב כ"ק אדמו"ר האמצעי⁷ כי הארת הקן

(א) בתניא פמ"א ופנ"ב.

(ב) בביאור ע"פ הוי' לי בעוורי (הובא בד"ה וככה הגדול [תל"ז] פכ"ז) נדפס באוה"ת האוינו ע' א'תתכה⁶.

(3) שהש"ר עה"פ.

(4) תרומה כה, ח.

(5) בתניא פנ"ב שם.

(6) ובשינויים – מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ד ע' רלה. וראה גם ביאורי הזהר להצ"צ ח"ב ע' תתיט ואילך. סה"מ תרנ"ז ע' קצט ואילך. עטר"ת ס"ע ק ואילך.

* יצא לאור בשעתו, "י"א ניטן, התשי"א". בהוצאה זו ניתוספו עליידי המו"ל מראי מקומות לפסוקים מחז"ל וכו' (בהערות הממוספרות). המאמר מיוסד בעיקרו על הפרק הראשון מד"ה באתי לגני השי"ת.

(1) רד"ה באתי לגני השי"ת (סה"מ השי"ת ע' 111).

(2) שה"ש ה, א.

האמצעי" כו'

הולך ומונה כאן מתורתם של כל אחד מרבתינו נשיאנו (וכן הוא בכל מאמרי "באתי לגני" שנאמרו עליידי רבינו מידי שנה בשנה). וכן הוא גם בסעיפים הבאים. וראה תורת מנחם התועדויות תשי"א ח"א עמ' 224 הטעם לכך.

ב "למעלה מעלה מאצילות גם כן"

הפירוש הפשוט של "שכינה" הוא דרגת מלכות דאצילות, כיון שהיא יורדת ומתלבשת

א "כותב כ"ק מו"ח אדמו"ר"

כך היה הסדר בתקופה הראשונה לנשיאות, שכ"ק אדמו"ר לא פתח ישירות בדיבור המתחיל, אלא התחיל את המאמרים עם הקדמה "כותב כ"ק מורי וחמי אדמו"ר" וכיו"ב.

א* פירוש יפה קול שם. וראה ד"ה באתי לגני תשמ"ב ס"ב ובהתועדות יוד שבט תשל"ב.

א** "כ"ק אדמו"ר הזקן" "כ"ק אדמו"ר"

והוט לגבי עצמיות אור אין-סוף נק' בשם שכינה והארת הקו וחוט הרי היא למעלה מאצילות ¹. כי ענין שכינה הוא בכל מקום לפי ענינו שכן שכינה היא הבחינה של האור היורדת והמתלבשת בדרגה שתחתיה. לגבי אצי' הנה המלכות נקראת בשם שכינה. וגם בזה מה שמלכות דאצי' נקראת שכינה מבאר כ"ק אדמו"ר (הצמח צדק²) שזהו דוקא כמו שנעשית בחינת עתיק לעולם הבריאה, אבל בהיותה באצי' היא מיוחדת עמהם (עם הספירות דאצי') ולא שייך לשון שכינה ³. ומכל-מקום אין זה סותר למה שכתוב לעיל מאדמו"ר האמצעי שהקו נקרא בשם שכינה, כי שכינה שנאמר בדרו"ל היינו מלכות דאצי' ⁴, ואף גם

(ג) בלקו"ת שה"ש ביאור דשחורה אני ופ"ב [ח, ב].

בעולמות ב"ע (בריאה יצירה עשיה). אבל למעלה מדרגת מלכות דאצילות, לא שייך בפשטות לשון שכינה. בעולם האצילות עצמו, לא שייך לשון שכינה (בהשפעת האור מספירה אחת לשניה), כיון שזו השפעה בתוך האלוקות עצמה ואין כאן ירידה לזולת. וכן למעלה מאצילות לא שייך לשון שכינה, כיון שהאור שלמעלה מאצילות אינו מתלבש בעולמות, אלא מאיר באופן מקיף. ועל כך מביא רבינו כאן החידוש מאדמו"ר הזקן ואדמו"ר האמצעי, ששכינה היא כבר באור הקו וחוט, ולמעלה מזה, באור אין סוף שלפני הצמצום.

ג דברי אדמו"ר האמצעי

בדברי אדמו"ר האמצעי יש גם קושיא על דברי רבינו הזקן, כיון שאדמו"ר האמצעי אמר שהקו נקרא בשם שכינה, ואילו אדמו"ר הזקן אמר יותר מזה, שראשית ההתגלות נקראת שכינה.

ועל כך משימך ומבאר "כי ענין שכינה הוא בכל מקום לפי ענינו", ולכן אפשר לומר על שתי הדרגות לשון שכינה.

ד ספירת המלכות ספירת המלכות היא הספירה התחתונה בין עשר הספירות, אבל היא שונה מהן: הספירות מעליה הן לצורך האלוקות עצמה, ואילו ספירת המלכות שייכת לזולת וענינה הוא לפעול ולשלוט על הזולת.

משל לזה מכוחות האדם: השכל והמדות הם לצורך האדם עצמו, כי הם ההבנה והרגשות שלו, ואילו כח הדיבור הוא בשביל להעביר לזולת את דעותיו של האדם. וכך היא ספירת המלכות, שהיא לצורך הזולת.

והנה, בספירת המלכות יש שתי דרגות: כפי שהיא מיוחדת בספירות דאצילות, לפני שהיא יורדת להשפיע לזולת, וכפי שהיא יורדת בפועל להשפיע. ועל דרך כוחות האדם, שיש את כח הדיבור כפי שהוא חלק מהאדם, לפני שירד לדבר לזולת, ויש כפי שהוא יורד ומדבר לזולת, והדיבור יוצא ממנו וחוור בזולת. וכאשר מלכות יורדת בפועל להשפיע בעולמות ב"ע – נקראת בשם שכינה.

ה "שכינה שנאמרה בדרו"ל" רז"ל הם ספרי תורת הנגלה, וכשהם דיברו על אלוקות הם כיוונו לאור דעולם האצילות.

זאת רק כשנעשית בחינת עתיק לבריאה דוקא, אבל בשרשה, היינו כמו שהוא לגבי אור אין-סוף, הנה גם הקו נקרא בשם 'שכינה'.¹ אמנם זה גופא טעון הסבר, שכן "שכינה" היא אור ששוכן ומתלבש, וזה לא יתכן במדרגות כה גבוהות, ואחד הטעמים מה שהקו נקרא בשם שכינה לגבי אור אין-סוף, כתב כ"ק אדמו"ר מהר"ש² לפי שהקו כוונת המשכתו בשביל שיתלבש בעולמות ונשמות ישראל, ולכן הנה גם בראשיתו נקרא בשם שכינה. ולמעלה יותר שכינה בשרשו הראשון למעלה מהצמצום, מבאר כ"ק אדמו"ר נ"ע³ שגילוי האור

(ד) בד"ה וככה שם.

(ה) המשך רס"ו ד"ה קדש ישראל [ע' תקטז ואילך]. ועייג"כ ד"ה וידבר אלקים אכה"ד תרצ"ט [סה"מ תרצ"ט ע' 1175].⁷

(7) והוא מיוסד על ד"ה וידבר אלקים תרס"ח (סה"מ תרס"ח ע' קסא).

הצמצום, נקרא מלכות דאצילות הכללית. א"ק הוא בריאה הכללית. עתיק ואריך יצירה הכללית, ואצילות הוא עשיה הכללית. והסיבה לכך שהקו נקרא בשם מלכות דאצילות הכללית, משום שהוא ממשך את האור מלפני הצמצום לאחרי הצמצום, שהוא כעין המשכה לדבר זולת, ובזה הוא שורש והתחלה להמשכת האור ממלכות דאצילות הפרטית לעולמות בי"ע שהוא המשכה לדבר זולת.

נמצא כי הקו הוא שורש והתחלה באופן של "בכח" לענין המלכות דאצילות ששוכנת ומתלבשת בעולמות בי"ע, ולכן גם הוא נקרא בשם שכינה.

בסגנון אחר קצת יביא בשורות הבאות מאדמו"ר מהר"ש, שהסיבה לכך שהקו נקרא בשם שכינה היא, ש"כוונת המשכתו בשביל העולמות ונשמות ישראל". היינו שכונת המשכה של הקו מלפני הצמצום לאחרי הצמצום היא בשביל שיומשך מזה ספירת המלכות ותתלבש בעולמות ונשמות ישראל.

מילואים

לביאור יט: ומה שנתבאר בד"ה באתי לגני תשל"א סעיף ג, שבעולם האצילות יש עילוי של "בגין דישתמודעון" ו"יתגלו שלימות כוחותיו", ואם כן יש תועלת בירידה דעולם האצילות? אמנם זה נכון רק כשלומדים כפי שמוכר שם, שעולם האצילות הוא יש מאין, ולכן מתגלים "שלמות כוחותיו" (בבריאת יש מאין, ראה שם ביאור ה) ויש נבראים אחרים שישתמודעון ליה. אבל אם לומדים כפי שלומד

לביאור כא: ההבדל הזה בין עצמות לגילויים, נובע מכך שכל הנמצאים הם "הומצאו" (נוצרו), ולכן הם מוכרחים להיות "נמצאים" במציאות. אבל העצמות שלא "הומצאו", לכן אינו ב"מציאות נמצא".

ו ביאור הצמח צדק

דברי הצמח צדק מוסיפים, שלא כל דרגה שיוורת למטה נקראת שכינה (כמו למשל שכל שמאיר ומשפיע במדות), אלא דוקא מלכות דאצילות כפי שיוורת בפועל לעולמות בי"ע (בריאה יצירה עשיה). ואם כן מתחזקת הקושיא על כך שאור הקו (ולמעלה מזה) נקרא שכינה. ומכאן ואילך מבאר את הטעם לכך שהקו ולמעלה ממנו נקרא שכינה.

ז "בשרשה, כמו שהוא לגבי אור אין-סוף, גם הקו נקרא בשם שכינה" בתיבת "בשרשה", רבינו מרמז את הביאור לכך שהקו נקרא בשם שכינה, כיון שהוא שורש המלכות וגורם אותה "בכח". (וכך יכתוב לקמן על הדרגה הגבוהה יותר – ראשית ההתגלות, שהיא "שכינה בשרשו הראשון").

ביאור הענין: אחת הדרכים בתורת החסידות לתאר את הדרגות שלמעלה מאצילות היא, לחלק אותם לארבע דרגות של 'אבי"ע הכלליים': אור אין-סוף שלפני הצמצום נקרא אצילות. אור הקו, שהוא הגילוי הראשון שאחרי

סעיף ז: על-ידי אתכפיא ואתהפכא לשטות דקדושה נעשית דירה בתחתונים (באתי לגני), במדרגה נעלית מקודם החטא, וזהו **אסתלק** יקרא דקוב"ה **בכולהו עלמין**, אור נעלה המסולק, ואינו בגדר עולמות כלל. בדוגמת **הסתלקות** צדיקים (השווה לפרת חטאת), שאין פירושה עליה למעלה, אלא שנמצאים בבחינת רוממות. התביעה מדור השביעי היא לפעול זאת.

סעיף ח: וזהו ענין הסתלקות אדמו"ר הרי"צ, שעל-ידיה יהיה אסתלק יקרא דקוב"ה. מדור השביעי תובעים לנהוג בדוגמת אברהם אבינו (הראשון), שכל ענינו היה "ויקרא שם בשם הוי"ה אל עולם", "אל תקרא ויקרא אלא ויקריא". ומכאן יש ללמוד: שכדי שיהיה "ויקרא" (לעצמו), צריך "ויקריא" (לזולת), ובאופן שהזולת יצעק "אל עולם", שעולם ואלוקות אחד הם.

סעיף ט: לכל אחד ניתנו הכחות והוא מחויב לנהוג אפס קצהו מעבודת אברהם. ועל-ידי זה תומשך עיקר שכינה למטה במדרגה נעלית אף מקודם החטא. ואדמו"ר הרי"צ יגאל אותנו ויאחד אותנו במהות ועצמות אין-סוף ברוך-הוא. שזוהי פנימיות הכוונה של כל ירידת והשתלשלות העולמות וענין החטא ותיקונו וענין סילוקן של צדיקים.

כמו שהוא לפני הצמצום, נקרא בשם שכינה. שבכללות האור שלפני הצמצום יש בו ג' מדרגות, (א) עצם האור (ב) והתפשטות האור, ובהתפשטות האור ב' מדרגות גילוי האור כמו שהוא לעצמו שזהו מקור אור הסובב, (ג) וגילוי האור לעצמו השייך להעולמות שזהו מקור אור הממלא, וגילוי האור הזה (מדרגה הג') נקרא בשם שכינה. ואף שהוא לפני הצמצום ואי אפשר שיהיה מקור לעולמות, שלכן הוצרך להיות הצמצום, וצמצום הראשון שהוא בבחינת סילוק דוקא, מכל-מקום נקרא בשם שכינה "כיון שהוא השורש לאור הממלא, המתלבש בעולמות. וזהו דיוק הלשון עיקר שכינה בתחתונים היתה ולא שכינה סתם, היינו שגילוי השכינה בתחתונים, הוא לא השכינה כמו שהוא לגבי אצ"י, היינו מלכות, גם לא כמו שהוא לגבי אור אין-סוף, היינו הקו, כי אם עיקר ופנימיות השכינה היתה בתחתונים דוקא, וכן מובן לא רק מהלשון "עיקר שכינה", אלא גם מהתוכן, כי האור¹ שנתלבש בעולמות הרי הוא בא בסדר והדרגה. ולמעלה מאיר בגילוי יותר, וכל מה שנמשך ומשתלשל מתמעט האור ואם כן אי אפשר לומר ש"עיקר" מלכות דאצילות האיר בתחתונים. וכן הוא לא רק במלכות שהיא אור שנתלבש בעולמות, אלא בכלל באור דסדר השתלשלות, כולל אור הקו שהוא למעלה מהתלבשות בעולמות, שגם הוא מתמעט ככל שיוירד. ולכן גם אור זה אין יכול להיות "עיקרו" בתחתונים. ואף שקודם החטא היה גם למטה האור בגילוי, מכל-מקום היה גם אז גילוי האור יותר למעלה. וכמאמר

(1) בארוכה בד"ה איכה פ' דברים, עת"ר [סה"מ עת"ר ע' רטן].

ח ג' מדרגות באור שלפני הצמצום
בשכיל להבין דברי אדמו"ר נ"ע, יש לשים לב שהם חידוש גדול: האור שלפני הצמצום הוא בתוך עצמו בלבד ואין שם שום נתינת מקום לזולת – עולמות, ובכל זאת מבאר אדמו"ר נ"ע שהאור לעצמו כפי שהוא שייך לעולמות נקרא שכינה.

הענין יובן באמצעות משל מכה השכל: אדם יכול להתבונן בדבר שכל בשני אופנים: במחשבה לעצמו ובאמירת השכל בפיו לעצמו כדי לסייע להבנה. והנה, מחשבה היא גילוי לעצמו בלבד, אבל הדיבור לעצמו הוא שייך גם לאחרים, שהרי הם יכולים לשמוע את דבריו.

ועל דרך זה הוא באור שלפני הצמצום: יש את עצם האור (על דרך כח השכל) ויש את התפשטותו, וההתפשטות גופא קיימת בשני אופנים: כפי שהוא מתפשט באופן השייך לעצמו בלבד (על דרך מחשבה), וזה מקור אור הסובב, וכפי שהוא יורד ומתפשט בתוך עצמו באופן נמוך יותר שיש לו גם שייכות לאחרים (על דרך דיבור לעצמו) וזה מקור אור הממלא.

והמדרגה האחרונה, מקור אור הממלא, היא נקראת בשם שכינה. ואף שהיא לפני הצמצום והיא בתוך עצמו בלבד, בכל זאת יש בה שורש לענין הממלא (מחמת שייכותה לזולת) ונקראת שכינה (ראה בהמשך תרס"ז עמ' תקט"ז).

רד"ל^(*) נטה ימינו (יד חזקה, גילוי) וברא שמים (עולמות עליונים) נטה שמאלו (יד כהה, העלם) וברא ארץ (עולם הגשמי) ט. אלא הכוונה על האור שלמעלה מעולמות, שאינו מתלבש כלל בעולמות, והוא הנקרא עיקר שכינה כנ"ל.

סיכום: "שכינה" היא על-שם ששוכנת ומתלבשת, והיא בחינה הנמצאת בכמה וכמה דרגות ביחס לדרגה שמעליהן. "עיקר (ופנימיות) שכינה" הוא דרגת האור לפני הצמצום, שהינה שורש לאור הממלא (המתלבש בעולמות). מפני שאור זה הוא למעלה מן העולמות, אין הוא מתמעט בירידתו למטה, ולפיכך "עיקר שכינה בתחתונים היתה".

מהלך המאמר: הביא מדברי רבותינו נשיאנו כמה פירושים בענין שכינה, וביאר דסתם "שכינה" בדברי חז"ל היא מלכות דאצילות, אולם בשרשה שכינה היא למעלה מזה – אור הקו, ועד לשורשה הראשון באור שלפני הצמצום, וזהו "עיקר שכינה".

ב) והנה זה דעיקר שכינה בתחתונים היתה, מבואר מהמדרש דתחתונים קאי על עולם הזה הגשמי ולא על עולמות רחניים, כמו בי"ע (שדן תחתונים ביחס לאצילות), וכמו שמבאר דעל-ידי חטא עץ הדעת נסתלקה השכינה מארץ לרקיע, ועל-ידי מתן תורה על הר סיני באתי לגני לגנוני שכל זה אירע בעולם הזה הגשמי. ועיקר הסילוק שנעשה על-ידי החטא הוא בחטא עץ הדעת דוקא. וכמו שבענין החטא, הרי עיקר החטאים ה'ה חטא עץ הדעת, שהרי על-ידי חטא עץ הדעת ה'ה נתינת מקום לשאר החטאים, וחטא עץ הדעת אם כן ה'ה סיבה וגורם להחטאים דקין ואנוש וכו', כמו כן הוא בפעולת החטא, דהסילוק שנעשה על-ידי החטא הנה עיקר הסילוק הוא מה שנסתלק על-ידי חטא עץ הדעת מעולם-הזה התחתון דוקא דכשם שעיקר שכינה בתחתונים הוא בעולם-הזה דוקא, הנה כמו כן הוא בהסילוק דעיקר הסילוק הוא מה שנסתלקה מהארץ דוקא, שזה נעשה על-ידי חטא עץ הדעת, שעל-ידי זה נסתלקה השכינה מארץ לרקיע, וזהו גם כן הטעם שאינו מצרף (בהמאמר) חטא עץ הדעת עם החטאים דקין ואנוש וחושב זה בפני עצמו, לפי שבהחטאים דקין ואנוש נסתלקה השכינה מרקיע לרקיע, מה שאין כן בחטא

(*) ראה פד"א פ"ח. זח"א ל, א. זח"ב כ, א. לז, א. פה, ב.

סיכום כללי

סעיף א: "שכינה" היא על-שם ששוכנת ומתלבשת, והיא בחינה הנמצאת בכמה וכמה דרגות ביחס לדרגה שמעליהן. "עיקר (ופנימיות) שכינה" הוא דרגת האור לפני הצמצום, שהינה שורש לאור הממלא (המתלבש בעולמות). ומפני שאור זה הוא למעלה מן העולמות, אין הוא מתמעט בירידתו למטה, ולפיכך "עיקר שכינה בתחתונים היתה".

סעיף ב: "שכינה בתחתונים היתה" היינו בעולם-הזה. והסילוק העיקרי היה מהארץ לרקיע. דכשם שחטא עץ-הדעת היה העיקרי וגרם לחטאים שאחריו, כך סילוק השכינה הנעשה על-ידו, הוא הסילוק העיקרי.

כשם שעיקר הסילוק הוא מהארץ לרקיע, כך עיקר המשכה הוא למטה בארץ. וזה נעשה על-ידי משה דוקא, כי כל השביעין חביבין.

סעיף ג: חביבותו של השביעי אינה תלויה בו, אלא היא מצד התולדה ונובעת ממעלתו של הראשון. וכן נתינת התורה על-ידי משה, היתה בזכות מעלת עבודת אברהם אבינו ומסירות-נפשו. חביבות השביעי שייכת לכל אחד מישראל, אולם יש לדעת שכל מעלתו שהוא שביעי לראשון, ובידו להשלים עבודתו של ראשון – להמשיך עיקר שכינה בתחתונים. וזאת התביעה מכל אחד בדורנו.

סעיף ד: מבואר במאמר (באתי לגני תש"י) דעיקר גילוי אלוקות הוא בבית-המקדש, וגם במקדש הפרטי בעבודת כל אחד מישראל. והטעם שעיקר שכינה בתחתונים היתה, לפי שתכלית כוונת הבריאה היא דירה בתחתונים.

והביאור, תכלית השתלשלות העולמות אינה בשביל עולמות עליונים, שכן: א. ההשתלשלות עבורם היא ירידה ללא תועלת. ב. בריאת עולם-הזה נעשתה על-ידי העצמות, ולא יתכן שתכליתה הגילויים בעולמות עליונים. אלא התכלית היא עולם-הזה ששורשו מהעצמות (ועל כן נדמה לו שמציאותו מעצמותו), ועל-ידי העבודה בו מגלים העצמות.

סעיף ה: אין להקשות על האמור: א. מדעת הסוברים שגם כלים דאצילות הם יש מאין, שכן אין זה אלא ביחס לאורות, אבל לגבי שורשם הם רק גילוי ההעלם. ב. מהמבואר שעל-ידי המצוות מוסיפים אורות באצילות, שכן באצילות הם כמונחים בקופסא ומטרתן היא עולם-הזה. תכלית בריאת והשתלשלות העולמות היא עולם-הזה, שכן עולמות עליונים ענינם גילויים שהם ירידה, והעצמות אף מובדל מענין הגילויים. ואילו גבי עולם-הזה, עלה ברצונו להיות נחת-רוח לפניו על-ידי אתכפיא ואתהפכא, ובכך ממשיכים דירה לעצמות בתחתונים.

סעיף ו: מבואר במאמר (באתי לגני תש"י) שהמשכן היה מעצי שיטים, שכן העבודה היא להפוך השטות דלעומת-זה לשטות דקדושה. כל מה שתבעו מאיתנו רבותינו נשיאנו, הם קיימו בעצמם, וכדוגמת המסופר על מסירותם באהבת-ישראל.

האור היה אחר כך כתוצאה מהחטא.

ט "נטה שמאלו וברא ארץ"

דיון הלשון כאן הוא בתיבת "נטה שמאלו וברא ארץ", היינו שהבריאה עצמה היתה כבר באופן של יד כהה ומיעוט האור, ולא שמיעוט

י דעבירה גוררת עבירה וכו'

עץ הדעת שנסתלקה מארץ לרקייע, שלבד זאת שהסילוק מהארץ, זה בעיקר נוגע לנו, הנה זהו גם עיקר ענין הסילוק.

סיכום: "שכינה בתחוננים" היינו בעולם-הזה. כשם שחטא עץ הדעת היה העיקרי וגרם לחטאים שאחריו, כך סילוק השכינה מהארץ לרקייע הנעשה על-ידו, הוא הסילוק העיקרי.

(וממשיך במאמר) ואחר-כך עמדו ז' צדיקים והורידו את השכינה למטה, אברהם זכה והוריד את השכינה מרקייע ז' לו' כו' (ומקצר בזה ומסיים) עד כי משה שהוא השביעי (וכל השביעין חביבין⁸) הורידו למטה בארץ. דעיקר ענין ההמשכה הוא על-ידי משה, שהרי משה דוקא הורידו למטה בארץ, דכשם שבענין הסילוק מלמטה למעלה הרי העיקר הוא בחטא עץ הדעת שנסתלק מהארץ כנ"ל, הנה כמו כן הוא בענין ההמשכה מלמעלה למטה, עיקר ענין ההמשכה הוא למטה בארץ דוקא, דלבד זאת שההמשכה למטה בעיקר נוגע לנו, הנה זהו גם עיקר ענין ההמשכה. וזה נעשה על-ידי משה דוקא. והטעם לזה מבאר בהמאמר במוסגר, כי כל השביעין חביבין.

סיכום: כשם שעיקר הסילוק הוא מהארץ לרקייע, כך עיקר ההמשכה הוא למטה בארץ. וזה נעשה על-ידי משה דוקא, כי כל השביעין חביבין.

ג) והנה מלשון רז"ל וכל השביעין חביבין ולא כל החביבין שביעין, מוכח מזה שעיקר המעלה הוא זה שהוא שביעי, ומפני זה שהוא שביעי מצד זה הוא חביבותו, היינו שחביבותו אינו מצד ענין התלוי בבחירתו רצונו ועבודתו, כי אם בזה שהוא שביעי, שזה בא מצד התולדה, ובכל זאת הנה כל השביעין חביבין. ולכן זכה משה שניתנה תורה על ידו. והנה ביאר כ"ק מורי וחמי אדמו"ר (בתחילת בואו לאמריקה⁹) שגם בענין דהשביעין חביבין ניכר מעלת הראשון, שהרי כל ענין שביעי הוא שהוא שביעי לראשון י"א. וביאר אז מעלתו של הראשון שזהו אברהם אבינו, מפני עבודתו (ולא ענין של

(1) סד"ה החדש הזה לכם, היש"ת [סה"מ היש"ת ע' 29 ואילך].

(8) ויק"ר פכ"ט, יא.

הרוחני וגלות הגשמי גם יחדיו, ויעמידנו בקרן אורה. אבל כל זה הוא עדיין רק גילויים, ועוד יותר – שיקשר ויאחד אותנו במהות ועצמות אין-סוף ברוך הוא. וזהו פנימיות הכוונה של ירידת והשתלשלות העולמות וענין החטא ותיקונו וענין סילוקן של צדיקים שעל-ידי זה יהיה אסתלק יקרא דקב"ה. וכשיוציאנו מהגלות ביד רמה⁵⁶ ולכל בני ישראל יהיה אור במושבותם⁵⁷ יהיה אז ישיר משה ובנ"י גו'⁵⁸ הויה ימלוך לעולם ועד⁵⁹, (וכמו שהוא בנוסח התפלה) וגם בלשון תרגום⁶⁰ הויה מלכותייה קאים לעלם ולעלמי עלמיא. ומסיימים והיה הויה למלך וגו' הויה אחד ושמו אחד⁶⁰, שלא יהיה חילוק בין הויה ושמו⁶¹, שכל זה נעשה על-ידי סילוקן של צדיקים, שקשה יותר גם מחורבן בית המקדש. וכיון אז מ'איו שוין די אלע ענינים דורכגעגאנגען (שכבר עברנו כל ענינים אלה), הנה עכשיו אין הדבר תלוי אלא בנו – דור השביעי. ונזכה זעהן⁶²) זיך מיט'ן רבי'ן דאָ למטה אין אַ גוף (ונזכה להתראות עם הרבי כאן למטה בגוף) ולמטה מעשרה טפחים⁶², והוא יגאלנו.

סיכום: לכל אחד ניתנו הכחות והוא מחויב לנהוג אפס קצוה מעבודת אברהם. ועל-ידי זה תומשך עיקר שכינה למטה במדריגה נעלית אף מקודם החטא. ואדמו"ר הריי"צ יגאל אותנו ויאחד אותנו במהות ועצמות אין-סוף ברוך-הוא. שזוהי פנימיות הכוונה של כל ירידת והשתלשלות העולמות וענין החטא ותיקונו וענין סילוקן של צדיקים.

(כ) ראה לקו"ת שה"ש ד"ה הנך יפה רפ"ב [יג, ד].

(כא) ראה סו"ס חסידים (הובא בגליון הש"ס לכתובות קג, א). במדב"ר פ"ט, יג.

(56) ע"פ לשון הכתוב – בשלח יד, ח.

(57) ע"פ לשון הכתוב – בא י, כג.

(58) בשלח טו, א.

(59) שם, יח.

(60) זכרי' יד, ט.

(61) ראה פסחים ג, א.

(62) תוכן ביטוי זה – נתבאר בשיחת מוצש"ק פ'

בשלח, יו"ד שבט תשל"ז קרוב לסופה.

יא "שביעי לראשון" "שביעי", אלא שביעי הוא גמר ושלמות אלו רבינו מוסיף ומחדד כאן כי "שביעי" אין שלפניו, ולכן כאשר מדברים על מעלת פירושו השביעי כשלעצמו, שהרי במה הוא השביעי, ניכרת גם מעלת הראשון.

תולדה), ושהיתה עבודתו במסירות נפש. ואינו מסתפק בזה עדיין, ומוסיף עוד (אף דלכאורה אין זה נוגע שם לגוף הענין) דאופן המסירת נפש שלו הי'ה שלא חיפש מסירות נפש, שזהו ההפרש בין המסירות נפש דאברהם אבינו להמסירות נפש דרבי עקיבא, דהמסירות נפש דרבי עקיבא הי'ה וואָס ער האָט געזוכט (שהוא חיפש) מסירות נפש, מתי יבוא לידי ואקיימו⁹, מה-שאין-כן באברהם הנה המסירות נפש שלו הי'ה בדרך אגב. דאברהם ידע שעיקר העבודה הוא כמו שכתוב¹⁰ ויקרא שם בשם הוי"ה אל עולם, אל תקרא ויקרא אלא ויקריא¹¹, אַז יענער זאָל אויך שרייען (שגם הוולת יכריז), ואם נצרך לזה בדרך אגב מסירות נפש, הנה גם זה ישנו שכן הוא לא חשב על עצמו כלל, והיה מסור כל כולו לעבודה עם הוולת. וכל-כך גדלה מעלת עבודתו והמסירות נפש שלו, עד אשר גם משה מה שזכה שניתנה תורה על ידו הוא מטעם כי השביעין חביבין, שהוא שביעי לראשון¹². והנה אף כי גדלה חביבות (למשה) במקום גדולים (אברהם) אל תעמוד¹². והנה אף כי גדלה חביבות השביעי ואין זה בא לא על-ידי בחירה ולא על-ידי עבודה, כי אם פאָרטיקערהייט (מן המוכן) מצד התולדה, מכל-מקום אין בזה הגבלה שנאמר שנפלאות הוא, ואינו שייך אלא ליחידי סגולה דוגמת משה רבינו, כי אם על דרך שמבואר בתנא דב"א (פ"ט ופכ"ה) ומובא בדא"ח שכל ישראל ואפילו עבד ואפילו שפחה¹³ יכולים להגיע להשראת רוח הקודש, וכל אחד ואחד

(ח) בתרבי"א פ"ט איתא דאפילו עו"ז. ולכאורה קשה מב"ב (טו, ב) דמוכח שם דלכו"ע אין שכונה שורה על עו"ז. ועיי"ש בחדא"ג ובמה שציין שם. ועיין אגרת חיימן להריב"ם דמשמע דאפ"ל נביא גם מעו"ז. וצ"ע.

(11) סוטה י, א.

(12) דב"ר פ"ב, ד.

(9) ברכות סא, ב.

(10) וירא כא, לג.

הוא היה סיבה לנתינת התורה לשביעי, בהיותו הראשון שלפני השביעי.

ומכאן ואילך יאמר יתירה מזה, כי "במקום גדולים אל תעמוד" ועבודת השביעי היא רק גמר והשלמת עבודת הראשון. ואף שלמעשה השביעי הוא האחרון ובזכותו ניתנה התורה, הנה זהו רק גמר והשלמת עבודת הראשון.

משל לזה הוא אדם שלומד את הדף האחרון ומסיים את המסכת, לאחר שאנשים אחרים למדו את המסכת כולה. מצד אחד,

משל לזה הוא, יום ט"ו בחודש שבו הירח במילואו: יש חביבות מיוחדת ליום הזה יותר מהימים שלפניו, אבל בזה גופא שמחבבים את היום הזה, ניכרת מעלת הירח (כולל היום הראשון שבו נולד הירח).

יב "זכה משה ... שהוא שביעי לראשון" הכוונה עד כאן איננה לשלול את מעלת השביעי ולומר שהוא אינו הסיבה למתן תורה, אלא להגדיל את מעלת הראשון ולומר שגם

מוז זיין דער ויקריא. דאָרפסטו זעהן אז יענער זאָל ניט נאָר וויסן נאָר אויך אויסרופען. הגם אַז ביו איצט האָט יענער ניט געוואוסט פון גאָרניט, אָבער איצט דאָרפסטו זעהן אַז ער זאָל שרייען אל עולם (אם הוא רוצה להצליח ב'ויקרא' (לעצמו). מוכרח להיות ה'ויקריא': עליך לראות שהשני לא רק יידע, אלא גם יקרא. הגם שעד עכשיו הוא לא ידע מאומה, אבל עכשיו עליך לראות שהוא יצעק 'אל עולם', ניט (לא) אל העולם¹⁴), היינו שאלקות הוא ענין בפני עצמו ועולם ענין בפני עצמו, אלא שאלקות מושל ושולט על העולם, כי אם 'אל עולם', היינו שעולם ואלקות הוא כולא חד.

סיכום: תכלית הכוונה בהסתלקות אדמו"ר הרי"צ, שעל-ידי זה יהיה אסתלק יקרא דקוב"ה. תובעים מדור השביעי לנהוג בדוגמת אברהם אבינו (הראשון). שכל ענינו היה "ויקרא שם בשם הוי"ה אל עולם", "אל תקרא ויקרא אלא ויקריא". ומכאן יש ללמוד: שכדי שיהיה "ויקרא" (לעצמו). צריך "ויקריא" (לזולת), ובאופן שהוולת יצעק "אל עולם", שעולם ואלקות אחד הם.

(ט) ואף כי מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לכו לאמר, אעבוד עבודת אברהם אבינו, מכל-מקום אפס קצהו שייך לכל אחד ואחד ומחוייב בזה¹⁵) וניתנו לו הכחות על זה על-ידי ההנהגה שהראנו הראשון וממנו ואילך עד, ועד בכלל, ההנהגה שהראנו כ"ק מורי וחמי אדמו"ר, שהם סללו את הדרך ונתנו לנו כחות על זה. וזהו גופא החביבות דדור השביעי שכמה כחות ניתנו ונתגלו בשבילנו. ועל-ידי העבודה באופן כזה יומשך עיקר שכונה למטה בעולם-הזה הגשמי והחומרי, ויהי'ה עוד במדריגה נעלית יותר גם מקודם החטא, וכמו שכתוב⁵² במשיח ונשא מאד יותר מאדם הראשון ואפילו⁵³ כמו שהי'ה קודם החטא⁵⁴). וכ"ק מורי וחמי אדמו"ר אשר את חלינו הוא נשא ומכאובינו סבלם⁵⁴, והוא מחולל מפשעינו מדוכא מעונותינו⁵⁵, הרי כשם שראה בצרתנו, הנה במהרה בימינו ובעגלא דידן יגאל צאן מרעיתו מגלות

(יז) ראה לקו"ת ס"פ תבוא (מב, ד. מג, ג). סד"ה אנכי ה"א תערי"ג [המשך תערי"ב ח"א ע' רנן].

(יח) ראה תו"א ר"פ וראי [נה, א] וס"פ ויצא [כג, סע"ג ואילך].

(ט) ראה לקוטי תורה להאריז"ל פ' תשא. ס' הלקוטים פ' שמות. ולכאורה צ"ע מס' הגלגולים פ"ט הובא בלקו"ת פ' צו ד"ה והניף [יז, א]. ואולי יש ליישב עפמ"ש בס' הגלגולים פ"ז הובא בלקו"ת שה"ש בסופו [נא, ג].

(52) ישעי' נב, יג.

(54) ישעי' נג, ד.

(55) שם, ה.

(53) ראה גם סה"מ תרל"ה ח"א ס"ע רסה ואילך.

תר"ץ ע' ר.

דנפש הבהמית ואולי לפעמים עוד נמוך מזה), לעשות מזה ולהפוך את זה לשטות דקדושה.

סיכום: על-ידי אתכפיא ואתהפכא לשטות דקדושה נעשית דירה בתחתונים (באתי לגני), במדרגה נעלית מקודם חטא, וזהו **אסתלק** יקרא דקוב"ה **בכולהו עלמין**, אור נעלה המסולק, ואינו בגדר עולמות כלל. בדוגמת ה**סתלקות** צדיקים (השווה לפרת חטאת), שאיננה עליה למעלה, אלא שנמצאים בבחינת רוממות. התביעה מדור השביעי היא לפעול זאת.

ח) **וזהו ענין צדיקא דאתפטור**⁵⁰ (צדיק שנפטר), דאף שכבר היו כמה העלמות והסתרים וכמה קושיות וענינים בלתי מובנים, הנה כל זה לא הספיק. ובכדי שיהיה אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין, היה גם כן ענין סילוקן של צדיקים (הסתלקות אדמו"ר הרי"צ), שזה קשה לא רק כחורבן כי אם יותר מהחורבן. ותכלית הכוונה בזה הוא שעל-ידי זה יהיה אסתלק יקרא דקוב"ה. וזה תובעים מכל אחד מאתנו שידעו אַז מ'געפינט זיך אין דור השביעי (שנמצאים בדור השביעי), שכל מעלת השביעי הוא שהוא שביעי לראשון, שהנהגת הראשון היה שלא חיפש לעצמו כלום ואפילו לא מסירות נפש. כי ידע שכל ענינו הוא כמו שכתוב ויקרא שם בשם הוי"ה אל עולם. ודוגמת הנהגת אברהם אבינו שהוא – געקומען אין אַזעלכע ערטער וואָס מ'האָט דאָרטן ניט געוואוסט פון ג'טליכקייט, ניט געוואוסט פון אידישקייט און ניט געוואוסט אפילו פון אלף בית און זייענדיק דאָרטן האָט מען זיך אָפגילייגט אָן אַ זייט, און אל תקרא ויקרא אלא ויקרא (הגיע למקומות כאלו שלא ידעו מאלוקות, לא ידעו מיהדות ואפילו לא ידעו אלף-בית, ובהיותו שם, הניח את עצמו הצידה, ופעל אל תקרא ויקרא אלא ויקרא), וידוע⁵¹ שבהלימוד במדת אל תקרא, שתי הקריאות קיימות⁵². וגם בזה (בנדון דידן) הרי מפורש בתורה שבכתב ויקרא – לעצמו. אם כן דרושה גם עבודה עם עצמו. אבל מכל-מקום צריך לידע שאי אפשר לזה בלא זה אַז אויב ער וויל אים זאָל אַיינגיין דער ויקרא,

50) ראה זר ח"ג ע"א, ב. נתבאר באגה"ק שם 51) הליכות אלי סימן ג. ועוד. (סימן זך וביאורו).

לא "יודע" .. שתי הקריאות קיימות" הפירוש הפשוט, אלא להוסיף עליו (ראה אנציקלופדיה תלמודית "אל תקרא").

מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשיי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב ועל כן כל ישראל בדור השביעי הם בכלל זה. אלא שמכל-מקום דאָרפמען ניט זיין גענאָרט ביי זיך (לא צריך לרמות עצמו), וצריך לידע אשר במקום גדולים אל תעמוד. וכל מעלת השביעי הוא שהוא שביעי לראשון אַז ער קען דורכפיהרן (שיכול להשלים) עבודת ושלחות הראשון דאל תקרא ויקרא אלא ויקרא י'. וזהו החביבות דהשביעי שהוא הממשיך השכינה י', ולא עוד אלא שממשיך עיקר השכינה. ועוד יותר שממשיך בתחתונים⁵⁰.

ישנה חשיבות גדולה לדף האחרון ו"אין המלאכה נקראת אלא על שם גומרה", ומצד שני, ברור שהעבודה שלו אינה דומה ושוות ערך לעבודה של אלו שלמדו המסכת כולה.

יג) להשלים את עבודת הראשון רבינו מוסיף כאן נקודה נוספת ב"שביעי לראשון": כיון שהשביעי הוא רק המשך לראשון, לכן העבודה המוטלת עליו היא אינה עבודה חדשה בפני עצמה, אלא המשך של עבודת הראשון. דהיינו, להביא את הראשון – את ההבנה וההרגשה באלוקות – עד למעשה בפועל למטה בארץ, ולא לעשות רק מעשה בפועל בפני עצמו (ראה בכל זה בביאור הבא).

יד) "וזהו החביבות דהשביעי שהוא ממשיך השכינה"

יש להבין: רבינו מבאר כאן בארוכה כי חביבות השביעי היא מצד עבודתו שממשיך השכינה למטה (ומשלים עבודת הראשון), אמנם בתחילת הסעיף כתב רבינו שחביבות השביעי היא "מצד התולדה" ואין זה "תלוי בבחירתו, רצונו ועבודתו".

נראה כי רבינו מוסיף, שבנוסף לחביבות השביעי מצד התולדה (עוד לפני שעבד), יש בו גם חביבות מיוחדת מצד עבודת ה"שביעי": "שביעי" הוא לא רק מספר, אלא 'ענין', והוא מסמל את שלמות ההתפשטות והירידה למוטה.

והו גם סיבת חביבות השביעי, כיון שה"המשכה השביעית" – למטה בארץ – היא חביבה במיוחד אצל הקב"ה.

ועל זה הוסיף רבינו בארוכה (בדרך ענוה) כי אף שהשביעי עושה עבודה חביבה (ואין זה רק מצד התולדה), בכל זאת אין לו במה להתגאות, כיון שהוא רק גומר ומשלים את עבודת הראשון ומביאה למטה בארץ.

טו עבודת השביעי

יש להבין, במה הדור השביעי מוריד את השכינה בארץ יותר מאשר הדור הראשון – אברהם אבינו, והרי גם אברהם הפיץ אלוקות כאן בעולם, ואפילו לערכים שהשתחוו לאבק רגליהם?

בסגנון אחר, במה מתבטא שאברהם אבינו המשיך את השכינה ברקיע הראשון, והרי הוא הפיץ אותה כאן בארץ?

אולם, בהפצת אלוקות בעולם גופא, ישנן

והנה זה תובעים מכל אחד ואחד מאתנו דור השביעי, דכל השביעין חביבין, דעם היות שזה שאנחנו בדור השביעי הוא לא על-פי בחירתנו ולא על-ידי עבודתנו, ובכמה ענינים אפשר שלא כפי רצוננו, מכל-מקום הנה כל השביעין חביבין, שנמצאים אנחנו בעיקבתא דמשיחא, בסיומא דעקבתא, והעבודה – לגמור המשכת השכינה, ולא רק שכינה כי אם עיקר שכינה, ובתחתונים דוקא.

סיכום: חביבותו של השביעי אינה תלויה בו, אלא היא מצד התולדה ונובעת ממעלתו של הראשון. וכן נתינת התורה על-ידי משה, היתה בזכות מעלת עבודת אברהם אבינו ומסירות-נפשו. חביבות השביעי שייכת לכל אחד מיישראל, אולם יש לדעת שכל מעלתו שהוא שביעי לראשון, ובידו להשלים עבודתו של ראשון, להמשיך עיקר שכינה בתחתונים. וזאת התביעה מכל אחד בדורנו.

ד) והנה אחרי שמבאר בהמאמר דעיקר שכינה בתחתונים היתה וגם אחר-כך המשכה משה (השביעי) לארץ דוקא אומר: ועיקר גילוי אלקות ה' בבית המקדש (ומביא על זה הפסוק) דכתיב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כל אחד ואחד מיישראל¹³, וזהו (גם כן מש"כ¹⁴) צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה דצדיקים יירשו ארץ שהוא גן-עדן¹⁵, מפני שהם משכינים (היינו ממשיכים¹⁵) בחינת שוכן עד

היינו האור המסולק מהעולמות. ולכן גם פטירת צדיקים נקראת בשם הסתלקות, כי הסתלקות הוא גילוי אור נעלה ביותר שבדרך כלל הוא מסולק. דהנה יש ב' אגרות באגה"ק⁴⁶ שמבארים ענין ההסתלקות. ובאגרת הב' ענין ההסתלקות מבואר שם בענין פרת חטאת הנעשית מחוץ לבית-המקדש. דהענינים הנעשים בפנים אין יכולים לברר ג' קליפות הטמאות, כי אם ענין הנעשה בחוץ דוקא, פרה הנעשית בחוץ שבכוחה לטהר טומאת-מת. ולזה מדמין מיתתם של צדיקים⁴⁷. והנה עתה אין פרה אדומה, כי מפני חטאינו ה' צ"ל דוקא גלינו מארצינו⁴⁸, אבל אירע סילוקן של צדיקים. והנה בענין סילוקן של צדיקים יש בזה ב' מאמרי רז"ל^{טז}): שקולה מיתתן של צדיקים כשריפת בית אלקינו. קשה סילוקן של צדיקים יותר מחורבן בית המקדש. אשר על-ידי כל זה אסתלק יקרא דקוב"ה². ופירוש ענין הסתלקות פירשו כל הרבייס⁴⁹ כ"ק אדמו"ר הזקן, כ"ק אדמו"ר האמצעי, כ"ק אדמו"ר הצ"צ, כ"ק אדמו"ר מהר"ש, כ"ק אדמו"ר נ"ע וכ"ק מו"ח אדמו"ר, שאין הכוונה בפירוש תיבת הסתלקות שהוא עליה למעלה חס ושלום, כי אם הכוונה שהוא נמצא למטה אלא שהוא בבחינת רוממות. וזה תובעים מאתנו, דור השביעי לכ"ק אדמו"ר הזקן, וכל השביעין חביבין, אז הגם אז מ'האט דאס ניט פארדינט און ניט אויסגעהאָרעוועט (הגם שלא הרווחנו זאת על-ידי עבודה ולא התייגענו על זה), מכל-מקום כל השביעין חביבין והעבודה דדור השביעי הוא להמשיך השכינה למטה ממש. להפוך השטות דנפש הבהמית, אשר ידע אינש בנפשיה אז ער האָט דאָס, און דעם קאָך פון נה"ב וואָס ער האָט דאָס און אפשר אַמאָל נאָך נידעריקער (יודע אדם בעצמו שיש בו השטות דנה"ב והתלהבות

(טז) ר"ה יח, ב. איכה רבה א, לו.

13) הובא בשם רז"ל בלקו"ת ר"פ נשא כ, סע"ב.
 14) תהלים לו, כט. שהש"ר שבערה 3. ב"ר פי"ט, ז. במדב"ר פי"ג, ב.
 15) ראה גם מהרז"ו לבר" שם. מתנות כהונה ומהרז"ו לבמדב"ר שם.

13) הובא בשם רז"ל בלקו"ת ר"פ נשא כ, סע"ב.
 ובכ"מ. וראה ראשית חכמה שער האהבה פרק ו קרוב לתחילתו (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך תרומה כה, ח. של"ה סט, א. רא, א. שכה, ב. שכו, ב. וראה לקו"ש חלק כו ע' 173 הערה 45.

(46) סכ"ד-כח.

(47) תר"א ויקהל שם. אה"ת שלח ח"ו ע' א'תשפא. סה"מ תרע"א ע' קנו ואילך. ועוד.

(48) מו"ק כח, רע"א. ירושלמי יומא פ"א ה"א.

(49) ע"פ תפלת מוסף דיו"ט.

כמה דרגות: אפשר להפיץ באופן של אמונה גרידא, ואפשר שזה חודר גם בשכל וגם במדות ועד למעשה בפועל. וזה הוא ההבדל: אברהם אבינו המשיך את השכינה באופן נעלה של אמונה, ועד המדרש הידוע שהכריח אותם לזה (ראה ב"ר פמ"ט, ד. ובלקו"ש חט"ו עמ' 122). ואילו תפקיד הדור השביעי הוא להוריד את השכינה למטה בארץ, ועד לשכל ומדות ומעשה בפועל.

טו "ארץ שהוא גן עדן"
 כלומר, כאשר התורה אמרה "ארץ" היא התכוונה לגן עדן. וזאת, משום שבבריאת העולם, גן עדן היה בארץ הגשמית, ואדם הראשון היה שם מאז שנברא עד החטא. (ורבינו ממשך כי צדיקים יירשו 'ארץ' דהיינו גן עדן, משום ש"שכנו לעד עליה", דהיינו שממשיכים בחינת שוכן עד למטה בארץ הגשמית כפשוטה, כפי שהיא תחתונה).

ל הסתלקות צדיקים, פרה אדומה וחורבן בית המקדש - על-ידי כ"ז אסתלק יקרא דקוב"ה
 שלוש הענינים הללו - הם כולם דברים של העולם ולא גילוי: בהסתלקות צדיקים זה ברור, וכן פרה אדומה היא נעשית מחוץ לבית המקדש ולא כמו הקרבנות שנעשים בפנים. וכן חורבן בית המקדש הוא ברור. אלא שהתכלית של כל הירידה הגדולה הזו היא לצורך עליה, שיהיה חושך גדול יותר ואחר כך ימשך על ידי זה אור נעלה שהוא בבחינת סילוק.

מרום וקדוש¹⁶ (הענין הזה של ביאור דרגת דשוכן עד אינו מבאר בהמאמר, ומבואר הוא בלקו"ת¹⁷ * על-פי מאמר הזהר¹⁸) שהיה בגילוי למטה, וזהו באתי לגני לגנוני למקום שהיה עיקרו בתחילה דעיקר שכינה בתחתונים היתה. והענין הוא (כלומר, כוונתו במאמר בביאור הענין להבין מפני מה היתה עיקר שכינה בתחתונים דוקא) דהנה תכלית הכוונה בבריאת והשתלשלות העולמות, דנתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים¹⁹ י'.

סיכום: מבואר במאמר דעיקר גילוי אלוקות הוא בבית-המקדש, וגם במקדש הפרטי בעבודת כל אחד מישראל. והטעם שעיקר שכינה בתחתונים היתה, לפי שתכלית כוונת הבריאה היא דירה בתחתונים.

מהלך המאמר: לאחר שהביא דברי אדמו"ר הרי"צ (שעיקר שכינה בתחתונים היתה, לפי שתכלית כוונת הבריאה היא דירה בתחתונים), יאריך להוכיח להלן שתכלית השתלשלות העולמות היא אכן בשביל עולם-הזה ולא בשביל עולמות העליונים.

והנה רבנו הזקן מבאר בזה^ט) אשר תכלית השתלשלות העולמות וירידתם אינו בשביל עולמות העליונים, הואיל ולהם ירידה מאור פניו יתברך, ואי-אפשר לומר שהכוונה הוא בשביל הירידה עכ"ל. דהנה ידוע דהבריאה דעולם הזה התחתון הוא רק בכח העצמות, וכמו שכתוב באגה"ק ד"ה איהו

(ט בתניא פל"ו).

16 ע"פ נוסח התפלה. ובשש"ר שם: שוכן עד וקדוש שמו (ישעי' נו, טו).
17 פקודי ד, סע"ד ואילך. ז, ב ואילך.

18 ח"ב ר"פ וארא. וראה ביאורי הזהר שם.
19 ראה תנחומא נשא טז. בחוקתי ג. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו.

טו* "שוכן עד"

בלקוטי תורה מבאר ג' פירושים במילה 'עד' ושלשם מראים שמדובר על דרגה גבוהה באלוקות - דרגת 'כתר'. א. לשון קישוט, כמו "את עדים מהר חורב", וזהו הכתר שהוא עטרה שעל הראש. ב. לשון 'נצחית' כמו משוכב ומפואר עדי עד שמו הגדול. וזהו כתר שהוא ממוצע בין אין סוף לנאצלים, ויש בו מבחינה תחתונה שבאין סוף - נצחיות. ג. לשון הפסק, עד פה תבוא, עד כאן ולא יותר. וזהו הכתר לפי שלעולם אין תפיסה והשגה באור הכתר.

זו "מפני מה היתה עיקר שכינה בתחתונים" מבאר במאמר כי עיקר שכינה בתחתונים היתה - בבריאת העולם, משום שנתאוה לדירה בתחתונים. ויש להבין, כיצד זה ביאור לכך שעיקר שכינה בתחתונים היתה בבריאת העולם, והרי ענין "נתאוה" הוא שהאדם יביא השכינה למטה בכח עבודתו?
הביאור לזה הוא בד"ה באתי לגני ה'תשל"א סעיף ד', שהמשכת עיקר השכינה בבריאת העולם היתה הכשרה לכך שהעולם עצמו יהיה שייך להיות דירה לעצמותו מצידו.

אבל כ"ק אדמו"ר נ"ע לא הסכים על זה ונסע בעצמו והצליח. וכן ישנם כמה סיפורים מכ"ק מורי וחמי אדמו"ר אודות השתדלותו לעשות טובה ואפילו לאיש פרטי, ברוחניות או בגשמיות. והניח את עצמו על זה, לא רק הגשמיות שלו כי אם גם הרוחניות שלו, אף שזה שהיה מטיב עמו הנה לא זו בלבד שלא היה כלל בסוג של חברך בתורה ומצות⁴³ אלא שהיה שלא בערכו כלל.

סיכום: מבואר במאמר שהמשכן היה מעצי שיטים, שכן העבודה היא להפוך השטות דלעומת-זה לשטות דקדושה. כל מה שתבעו מאיתנו רבותינו נשיאנו, הם קיימו בעצמם, וכדוגמת המסופר על מסירותם באהבת-ישראל.

ז) והנה על-ידי אתכפיא ואתהפכא לשטות דקדושה על-ידי זה ממלאים כוונת הבריאה, שהיא להיות לו יתברך דירה בתחתונים, וזה שעל-ידי אתכפיא ואתהפכא נעשית דירה בתחתונים, באתי לגני, הוא במדריגה יותר נעלית מקודם החטא. דכמו בסותר בנין הקודם על מנת לבנות, הרי פשיטא שבנין החדש צריך להיות במדריגה יותר נעלית מבנין הקודם, כמו כן מוכרח לומר שעל-ידי אתכפיא ואתהפכא נעשית דירה במדריגה יותר נעלית^ט, וכמבואר בהמאמר⁴⁴ בביאור דברי הוזהר דעל-ידי דאתכפיא סטרא אחרא אסתלק יקרא דקוב"ה (כאשר כופים הסטרא-אחרא נמשך כבוד הקב"ה) בכולהו עלמין, היינו - "בכולהו עלמין" משמעו - האור שהוא בכולהו עלמין בשוה דרגת האור שכל העולמות הם בשוה אצלו ואינם תופסים מקום לגביו. ואף שהלשון בהמאמר הוא אור הסובב כל עלמין היינו שיש לו איזו שייכות לעולמות וסובב עליהם, מכל-מקום אי אפשר לומר שהכוונה הוא כפשוטה, שנמשך אור שהוא בגדר העולמות אלא שהוא סובב ומקיף עליהם דאם כן הוא במדריגה פחותה מדרגת "עיקר שכינה" המבוארת לעיל סעיף א, אלא הכוונה שנמשך אור נעלה שאינו בגדר עולמות כלל. ולכן קורא לגילוי אור זה בשם אסתלק⁴⁵

45 ראה תר"א ויקהל פט, ד.

43 ראה תניא פרק לב.

44 פרק א (ס"ה הישי"ת ע' 111-12).

כט "על-ידי אתכפיא נעשית דירה במדריגה יותר נעלית" על-ידי האדם ולא על ידי הקב"ה, ואם כן מה ההכרח שהיא לצורך עליה? ראה בזה בארוכה יותר נעלית" ואף שהירידה שעל ידי החטא, נעשתה בד"ה באתי לגני ה'תשל"א, סעיפים ה"ז.

אדמו"ר האמצעי, איך שנכנס אליו אחד ליחידות והתאונן על הענינים שאברכים מתאוננים עליהם. וגלה אדמו"ר האמצעי את זרועו ואמר לו הלא תראה שצפד עורי על עצמי גו'³⁸ וכל זה הוא מהח"נ שלך³⁹. אשר מובן הפלאות ורוממות מעלת כ"ק אדמו"ר האמצעי בכלל ובפרט מאלו ששייכים לענינים כאלו, ומכל-מקום ה'יה ההתקשרות עמהם כל כך עד שמצד הענינים שלהם שהיו שלא כדבעי למהוי, פעל עליו חלישות הבריאות ביותר, עד שצפד עורו על עצמו כ"י. מכ"ק אדמו"ר הצ"צ, איך שהלך קודם התפלה ללות גמ"ח לאיש פשוט שהיה נוגע לו בפרנסתו⁴⁰. מכ"ק אדמו"ר מהר"ש, שפעם⁴¹) נסע ביחוד מקוהארט (מקום מרפא) לפאריז ונפגש שם עם אברך אחד ואמר לו: יונגערמאן יין נסך איז מטמטם המוח והלב, זיי אַ איד (אברך, יין נסך מטמטם המוח והלב, היה יהודי!). והלך האברך לביתו, ולא שקט עד שבא לכ"ק אדמו"ר מהר"ש, חזר בתשובה ויצאה ממנו משפחת יראים וחרדים. אשר ידוע שאצל כ"ק אדמו"ר מהר"ש היה הזמן יקר במאד, עד שגם אמירת החסידות היה בקיצור, ובזמנים ידועים הנה בשעה השמינית בבוקר היה כבר אחרי התפלה, ובכל זאת נסע נסיעה רחוקה ושהה שם משך זמן בשביל אברך כו'. מכ"ק אדמו"ר נ"ע בתחילת נשיאותו, אשר גזרו אז גזירה חדשה והיה צריך לנסוע על דבר זה למוסקבה. ואמר לו אחיו הגדול הרז"א נ"ע, הזמן יקר אצלך ואין אתה יודע היטב שפת המדינה⁴² (הרז"א היה מלומד בשפות) וגם אתה צריך לחפש היכרות, ולכן אסע בענין זה כפי הוראותיך.

(טו) ה' התולדות מהר"ש ע' עז בארוכה⁴¹.

(38) ע"פ איכה ד, ח.

(39) ראה בית רבי ח"ב רפ"ג בהערה.

(40) ראה סה"ש קי"ן הש"ת ע' 98. סה"מ תשי"א

ע' 153. אגרות קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע'

תקכב.

(41) נדפס גם בספר השיחות תש"ה ע' 30 ואילך.

(42) ראה אגרות קודש כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב ח"ד

ע' רמה: השפה המדינית חסרה לי. וברשימת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ שם בשוה"ג: הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק, הבין בשפת המדינה היטיב, ולא היה צריך למתורגמן כלל, גם בדברים עיונים כשהיו קוראים לפניו בשפת המדינה היה מבין, אך לא הפך לדבר בשפה זו. . ושאלתיו מדוע אינו מדבר בשפה הרוסית. . ענני ג' טעמים כו'. עיי"ש.

אדמו"ר האמצעי. ועל דרך זה הוא בשאר הסיפורים, שאין להם מקום על-פי חישובים שכליים.

כח הסיפור מכ"ק אדמו"ר האמצעי וגם זה מעיד על קשר באופן שלמעלה מטעם ודעת, שהרי מצד טעם ודעת, לא יכול להיות שאדם נמוך כל כך, יפעל כזה שינוי אצל

וחיוהי²⁰ אשר מהותו ועצמותו שמציאותו הוא מעצמותו ואין לו עילה קודמת חס ושלום, הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט ממש (הנראה כמי שאין לו מקור ועילה קודמת) עכ"ל. היינו שההתהוות אינה מהגילויים כי אם מהעצמות, ואם-כן אי-אפשר לומר שתכלית ההתהוות היא בשביל עולמות העליונים י"י, שהרי גם עולם האצ"י הוא גילויי ההעלם²¹ ואם-כן זהו ירידה מאור פניו יתברך, כי כשהיו אורות האצ"י בהעלםם כגון בעשר ספירות הגנוזות היו במדריגה גבוה הרבה יותר ואם-כן אין תכלית באצילות לכשעצמה י"י. ועוד שכיון שעולמות העליונים זהו רק גילויים ולא עצם הרי אי-אפשר לומר שהעצמות שברא את העולם הזה הוא בשביל לשרת את הגילויים

(20) קל, ריש ע"ב.

(21) ראה תו"א בראשית ג, א. וירא יד, א. משפטים עו, ב. ובכ"מ.

יה "ואם-כן א"א לומר"

שההתהוות היא מהעצמות, והרי העצמות אינו מחפש תועלת ויכול להתאוות סתם לאצילות? ב. הרי ישללו זאת בצורה הרבה יותר חזקה בסעיף הבא, שעולמות העליונים בכלל הם "גילויים" והעצמות אינו רוצה בגילויים?

לכן, צריך לומר שההוכחה כאן אינה כלפי עצמות דוקא, אלא היא הוכחה כללית ומבחינת אצילות עצמו: אי אפשר לומר שהכוונה היא באצילות, כיון שהוא היה כבר קודם ואין בו תועלת.

[אפשר להקשות, מה ההוי"א שהכוונה היא בעולם האצילות, והרי אם כן מדוע נברא עולם הזה הגשמי? אין זו קושיא, כיון שעולם הזה התחתון מוסיף עוד בגילויים דאצילות. שכן ירידת האור מעולם האצילות עד למקום נמוך כעולם הזה, מוסיפה עוד עומק באור האצילות עצמו. כמו רב שאומר השכלה לתלמיד נמוך, ומבין בגלל זה יותר בעצמו. ראה בד"ה ביום השני תשל"ב ובביאורנו שם בענין "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה". וראה במילואים.

רבינו התחיל שהתהוות עולם-הזה התחתון היא מהעצמות, וממשיך ש"אם כן אי-אפשר לומר שהכוונה בעולמות העליונים, כיון שאצילות היה כבר קודם ואין בו תועלת".

וצריך עיון הצורך בהקדמה הזו (שעולם-הזה התחתון נברא מהעצמות), והרי גם אם עולם התחתון לא היה נברא מהעצמות, אין טעם לומר שהכוונה היא בעולם האצילות, שאין בו תועלת. (ולכאורה הקדמה זו דהתהוות עולם התחתון מהעצמות, נוגעת להוכחה השניה (ראה ביאור כ'), שלא ייתכן שעולם התחתון נברא מהעצמות בשביל לשרת הגילויים דאצילות).

יט ביאור ההוכחה

נקודת ההוכחה היא, שאי אפשר לומר שהכוונה היא בעולם האצילות, שהרי האורות היו כבר קודם וכמדורגה גבוהה יותר ואין תועלת באצילות.

אמנם, יש להבין ההוכחה: א. רבינו התחיל

של-ידיה ממשיכים את עיקר השכינה, מפני שהכוונה הוא להפוך השטות דלעומת זה און דעם קאָך פון (ואת ההתלהבות של) נפש הבהמית לשטות דקדושה, וכמאמר רז"ל³⁴ אהנייה ליה שטותיה לסבא כ"י* (הועילה לו שטותו לזקן), עבודה ובטול שלמעלה מטעם ודעת. והנה כל הענינים שתבע מאתנו כ"ק מורי וחמי אדמו"ר וכמו כן שאר הנשיאים קיימו זה בעצמם, והוא על דרך דרו"ל על הפסוק³⁵ מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות ולשמור³⁶), וכן מה שהוא מצווה לישראל הוא עושה, ועל דרך זה הוא בהוראות נשיאינו שמה שתבעו מהמקושרים ושייכים אליהם הנה הם בעצמם קיימו ועשו כן. ומה שגילו לנו שקיימו זה, הוא כדי שיהיה לנו יותר נקל לקיימם וכך הוא לגבי העבודה שלמעלה מטעם ודעת, שקיימוה בעצמם. וכמו בהענין דאהבת ישראל שיש בזה כמה וכמה סיפורים מכל אחד ואחד מהנשיאים שקיימוה באופן שלמעלה מטעם ודעת. ולדוגמא מכ"ק אדמו"ר הזקן שהפסיק³⁷ בתפילתו והלך וקצץ עצים ובישל מרק והאכיל בעצמו לילודת, מפני שלא היו אנשים שם בבית כ"י. מכ"ק

(ד) שמות רבה פ"ל, ט. ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג. – וזהו אתערותא דלעילא שקדמה לאתערותא דלתתא, קדשנו במצותיו ואחר-כך כל השנה כו' הקב"ה שונה כנגדו, ציצית שלמטה מעוררים ציצית שלמעלה בתוספת אורות וכו', באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא³⁶. והוה מש"כ בפנים וכן מה שהוא כו'. ועיין תו"א ביאור לד"ה כי עמך מקי"ח [לה, ג], ובכ"מ.

(34) כתובות יז, א. (35) תהלים קמו, יט. (36) ראה סה"מ תרל"ז ח"ב ע' שכז. (37) ראה "רשימות" חוברת קעט "חורף תרצ"ה, ויין" ע' 9. וש"נ.

כו* "אהנייה לי שטותיה לסבא"

בד"ה באתי לגני השי"ת (סעיף ה) מביא דוגמה לשטות דקדושה מהמסופר בגמ' (כתובות יז, א) אודות רב שמואל ב"ר יצחק שהיה מרקד לפני הכלה עם שושנה בדי הדס, זורק אחד ומקבל אחד. ר' זירא טען שהנהגתו זו באופן של קלות ראש בעצמו גורמת לזלזול בכבוד תלמידי חכמים. אולם כאשר הסתלק רב שמואל הפסיק עמוד של אש בינו לבין העם, ואז אמר עליו ר' זירא שהועילה לרב שמואל שטותו. כלומר, הנהגתו כשוסה העמידה אותו בדרגה גבוהה עד מאוד.

כו הסיפור מכ"ק אדמו"ר הזקן

מה הפלא בסיפור הזה, והרי כן הוא על פי הלכה, שבמקרה של פיקוח נפש מחללים שבת עבור חולה ו"מצווה בגדול"? (וכמו הידוע כי המתנגדים טענו נגד רבינו על זה שחילל את יום-הכיפורים, והשיב ש"מצווה בגדול" רשימות חוברת קעט). אלא הפלא הוא בזה, שגם כשהיה במדרגה כל-כך גבוהה של תפילת יום כיפור, הרגיש בחיסרון של אותה אשה (ראה בשו"ת י"ט ססלו תשד"מ, ועמ'). זה נובע מאהבת ישראל באופן שלמעלה מטעם ודעת.

כ, אלא שהתכלית הוא עולם-הזה התחתון. וכמ"ש אדמו"ר האמצעי בפרשה זו³⁸ (פ' בשלח) בענין ההפרש בין עולמות העליונים לעולם-הזה, דבעולם-הזה נרגש שמציאותו מעצמותו (וכמבואר בהמשך דר"ה דהאי שתא²² של שנה זו), ההפרש בין נברא ואור, דאור הוא ראי' על המאור, דכשאנו רואים אור, האור עצמו מראה ומגלה שיש מאור, מה-שאינ' כן יש הנברא הנה לא זו בלבד שאינו מגלה בורא, אלא עוד זאת שהוא מעלים ומסתיר על זה, ואדרבה נרגש שמציאותו מעצמותו (אלא שמצד השכל מוכרח שאינו כן)²³. ואף שזהו רק בהרגשתו, מכל-מקום הנה זה גופא שיהיה נדמה על-כל-פנים שמציאותו מעצמותו זהו מפני ששרשו מהעצמות שמציאותו מעצמותו כ"א.

(י) בביאורי הזהר בשלח ד"ה כגונא דלעילא קרוב לסופו [מג, ג].

(22) המשך ר"ה תרצ"ד – יצא לאור בשנת תשי"א. (23) ראה גם סה"מ עזר"ת ע' קנ. ע' 37 ואילך.

כ ביאור ההוכחה השניה

שהמהות של כל דבר גשמי היא "אני", וזה בא רק מהעצמות.

אמנם, אפשר לבאר בעומק הרבה יותר, שמתאים יותר עם לשון רבינו: "זה גופא שיה' נדמה על-כל-פנים שמציאותו מעצמותו זהו מפני ששרשו מהעצמות שמציאותו מעצמותו". היינו שהתחושה הדמיונית שמציאותו מעצמותו היא היא נובעת מהעצמות. וזאת, משום שרק העצמות שמציאותו מעצמותו, יכול לגרום תחושה דמיונית שאין לה דבר עם המציאות האמיתית.

ביאור הדברים: ישנם כמה דרגות בקיום הדברים בעולם: יש דברים שהם בבחינת "אפשרי המציאות". היינו שהם יכולים להיות קיימים ויכולים להיות לא קיימים, והקיום שלהם נובע מכך שהם נוצרו בפועל. בכלל זה הוא כל דבר בעולם, שיכול להיות קיים ויכול שלא להתקיים וסיבת קיומו היא רק משום שהוא נוצר בפועל.

למעלה מזה, יש דברים שהם בבחינת "מחוייב המציאות". היינו שהם קיימים בעצם

כיון שעולם הזה התחתון נברא מעצמותו יתברך, מה שייך שעצמותו יתברך 'ישרת' את הגילויים ויברא דבר בשבילם (בשביל שתהיה יותר חכמה וחסד על ידי הירידה לעולם הזה)? והרי הגילויים הם דבר חיצוני לעומת העצם?

וגם הוכחה זו כלולה בלשון רבינו הזקן בתניא ש"תכלית השתלשלות העולמות וירידתם אינו בשביל עולמות העליונים, הואיל ולהם ירידה מאור פניו יתברך": לא יתכן שעצמותו יתברך יברא את עולם הזה התחתון, בשביל לשרת את הגילויים, שהם ירידה לעומת העצם (ראה בסעיף הבא שגילויים נקראים "ירידה" לעומת העצם).

כא "זה גופא שנדמה שמציאותו מעצמותו הוא מהעצמות"

פשטות הביאור הוא, שהרגשת הנברא שמציאותו מעצמותו אינה סתם הרגשה חיצונית, אלא היא קיימת בעצם מציאותו. כיון

נמצא מובן שהכוונה בהבריאה וההשתלשלות אינה בשביל עולמות העליונים שענינם גילויים, כי אם הכוונה הוא עולם-הזה התחתון, שנדמה לו שאינו גילוי כי אם עצמי, היינו מציאותו מעצמותו, ועל-ידי העבודה בו, על-ידי אתכפא ואתהפכא, נתגלה העצמות ^כ, בשבילו הי'ה בריאת והשתלשלות העולמות.

סיכום: תכלית השתלשלות העולמות אינה בשביל עולמות עליונים, שכן: א. ההשתלשלות עבורם היא ירידה ללא תועלת. ב. בריאת עולם-הזה היא על-ידי העצמות, ולא יתכן שתכליתה הגילויים בעולמות עליונים. אלא התכלית היא עולם-הזה ששורשו מהעצמות (ועל כן נדמה לו שמציאותו מעצמותו), ועל-ידי העבודה בו מגלים העצמות.

מהלך המאמר: בסעיף הבא ידחה ב' קושיות המתעוררת על האמור, שתכלית ההתהוות היא עולם הזה.

ה) והנה לא מיבעי²⁴ (אין צורך לומר) להשיטה שמביא אדמו"ר הצ"צ^(א) שגם הכלים דאצי' הוא גילויי העולם, דלשיטה זו הרי בודאי אין הכוונה

(א) בדרוש ג' שיטות נדפס בסוף ספהמ"צ להצ"צ ח"ב [אוה"ת ענינים ע' רנט ואילך]]. ועיין ד"ה וידבר אלקים אכה"ד תרס"ד [סה"מ תרס"ד ע' רל ואילך (בהוצאת תשנ"ד - ע' פ ואילך)]. הגהות לד"ה פתח אלי' שבתא"א - תרנ"ח ט' ו' ואילך]. ד"ה אדם כי יקריב תרס"ו [המשך תרס"ו ע' קצא ואילך].

(24) ראה סה"מ תרס"א ס"ע קנח ואילך.

שייך לומר עליו לשון "נמצא" וקיום במציאות, אלא הוא קיים מצד עצמו. ראה במילואים ויש לומר, שכיון שהעצמות הוא באופן שנמצא - בלי להיות במציאות, לכן הדבר בא לידי ביטוי בדבר דמיון, שהוא קיים בעולם בתוקף גדול (הרגשת הישות של הנברא) - בלי שהוא מתאים עם המציאות. אבל הגילויים האלו קיימים, שקיומם הוא באופן שהם קיימים באמת במציאות, אינם יכולים ליצור דבר דמיון שאינו מציאותי (ראה בארוכה בס' מבית חיינו ח"ב עמ' 150 ואילך).

כב "על-ידי העבודה בו נתגלה העצמות" ובאמת, כאשר יתגלה העצמות הוא יתגלה כפי שהוא, בלי ירידה (בניגוד לגילויים שהם מתגלים במקום נמוך על ידי ירידה ממדרגתם).

ומוכרחים להיות. מעין משל גשמי לזה הוא הכלל ששתיים ועוד שתיים הם ארבע, שהוא דבר מציאותי שקיים בעצם (תמיד) ואינו נובע מהשכל וההבנה של האדם שהבין את זה (אלא זה קיים גם לפני שמישהו הבין כך). ועל דרך זה הוא בגילויים האלו קיים, כמו ממלא וסובב כל עלמין, שהם "מחוייב המציאות" ומוכרחים להיות.

אמנם, סוף סוף, גם הקיום של ענינים אלו הוא באופן שהם קיימים במציאות, ששתיים ועוד שתיים הם ארבע במציאות (כמו שדרך בני אדם לומר 'עובדה ששתיים ועוד שתיים הם ארבע'). וכך הוא בענין הגילויים האלו קיים, שאף שהם קיימים בעצם ומוכרחים להיות, אך סוף סוף הם "נמצאים" - "קיימים במציאות". ולמעלה מזה (שלא בערך) הוא עצמותו יתברך, שהוא "נמצא בבליתי מציאות נמצא". היינו שלא

בתחתונים ^כ, וכמו הדירה הרי האדם דר בה בכל עצמותו ומהותו³², הנה כמו כן הוא בתחתונים שהם דירה לו יתברך, הכוונה שממשיכים לא רק גילויים כי אם נמצא בהם עצמות אין-סוף ברוך הוא. וזהו תכלית בריאת והשתלשלות העולמות.

סיכום: אין להקשות על האמור: א. מדעת הסוברים שגם כלים דאצילות הם יש מאין, שכן אין זה אלא ביחס לאורות, אבל לגבי שורשם הם רק גילויי העולם. ב. מהמבואר שעל-ידי המצוות מוסיפים אורות באצילות, שכן באצילות הם כמונחים בקופסא ומטרתן היא עולם-הזה. תכלית בריאת והשתלשלות העולמות היא עולם-הזה, שכן עולמות עליונים ענינם גילויים שהם ירידה, והעצמות אף מובדל מענין הגילויים. ואילו גבי עולם-הזה, עלה ברצונו להיות נחת-רוח לפניו על-ידי אתכפא ואתהפכא, ובכך ממשיכים דירה לעצמות בתחתונים.

מהלך המאמר: בתחילה ביאר כי "עיקר שכינה בתחתונים היתה" היא דרגת אור אין-סוף שלפני הצמצום (סעיף א), ודרגה גבוהה זו הסתלקה מהעולם בחטא עין-הדעת, ונמשכה שוב לעולם על ידי משה השביעי, שכל השביעין חביבין (סעיף ב), וזהו תפקיד הדרור השביעי להמשיך דרגה זו דעיקר השכינה בתחתונים, וזכות זו אינה מצד בחירתנו ועבודתנו אלא מצד התולדה ומצד היותנו גמר עבודת הראשון (סעיף ג). האריך להוכיח שתכלית כל הבריאה היא המשכת השכינה בעולם-הזה התחתון ולא בעולמות העליונים, שכן עולמות העליונים הם רק גילויים וירידה מאור פניו, ואילו עולם-הזה התחתון הוא גילויי העצם על ידי אתכפא ואתהפכא (סעיפים ד-ה).

ו) והנה בסיום המאמר³³ מבאר, אשר להיות כי מה שעיקר שכינה בתחתונים, הנה עיקר הגילוי מזה הי'ה בבית המקדש, הנה זהו הטעם שהמשכן הי'ה מעצי שטים דוקא כי בכך מרומזת העבודה העיקרית

תרל"ה ח"ב ע' שנג. תרס"ב ע' שלה. המשך תרס"ו ס"ע ג. שם ע' תמה. (33) פרק ה (סה"מ הישי"ת ע' 117-18).

(32) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה חלק א ע' תפט (ועם הגהות וכו' - אוה"ת שה"ש חלק ב ע' תרעט ואילך). אוה"ת בלק ע' תקצו ואילך. סה"מ

אחרת, כמו למשל הפיכת אהבה דקליפה לאהבה דקדושה?

שכן, שטות דקדושה ענינו, קשר לאלקות באופן שלמעלה נוסעם ודעת, וזהו ממשיכים את העצמות שהיא למעלה מגדר של הבנה והשגה (ראה בכל זה בדי"ה באתי לגני תשי" סעיף ה').

כעל ידי אתהפכא לשטות דקדושה - ממשיכים את עצמותו יתברך שתהיה בתחתונים למה דוקא על ידי אתהפכא זו (של שטות דקליפה לשטות דקדושה), פועלים המשכת עצמותו בתחתונים, ולא על ידי כל אתהפכא

אלו באצ"י הם שם כמונחים בקופסא, כי אינם בשביל אצ"י, כי אם לצורך עולם התחתון ואינם מתגלים באצ"י. וזהו - האמור שהתכלית היא עולם-הזה - מה שמבאר אדמו"ר נ"ע²⁷ בענין מה שאי-אפשר לומר שהכוונה הוא בשביל עולמות העליונים הואיל ולהם ירידה מאור פניו יתברך, שהפירוש בזה הוא דעולמות עליונים ענינם גילויים שזהו ירידה וגם שהעצמות מובדל מענין הגילויים²⁸, אלא התכלית היא עולם-הזה התחתון, שכך עלה ברצונו יתברך להיות נחת רוח לפניו יתברך כד אתכפיא סטרא אחרא²⁸ ואתהפכא חשוכא לנהורא²⁹, וכמו שמבאר בהמאמר³⁰, שכל העבודה הוא להפוך השטות דלעומת זה לשטות דקדושה דהיינו את המשיכה לעניני עולם-הזה שלא על-פי טעם ודעת, להפוך למשיכה לקדושה באופן שלמעלה מטעם ודעת, ועל-ידי זה נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני³¹, ועל-ידי זה ממשיכים שיהיה לו יתברך דירה

(ג) ד"ה מצותה משתשקע, תרע"ח [סה"מ תרע"ח ע' קיב ואילך]. ועיי"כ ד"ה ארדה נא, תרנ"ח [סה"מ תרנ"ח ע' לח].

(29) ראה זחר ח"א ד, א.
(30) פרק ג ואילך [סה"מ ה'שית ע' 114 ואילך].
(31) תו"כ ופרשי ויקרא א, ט. ועוד.

(28) בתניא פכ"ו ובלקו"ת ר"פ פקודי מציינ לזהר ח"ב קכת, ב (ובלקו"ת שם מציינ גם לזהר שם סז, ב. וראה גם שם קפד, א). וראה גם תו"א ויקהל פט, ד. לקו"ת חוקת סה, ג.

וחסד וכו'?

ועל כך מבאר כאן שלא שייך לומר שהעצמות ירצה בגילויים, ואפילו לא באופן של תאוה. כיון שעצם מושג גילויים הם ירידה לגביה והוא מובדל מהם. פירוש, שגילויים הם דבר נמוך וחיצוני לעומת העצם (שהרי שכל ומדות הם דבר נוסף על עצם האדם) וכמו שאינם הוא, ולכן עצמות לא ירצה בדבר שאינו 'הוא', ואפילו לא באופן של תאוה.

(ומה שידוע כי תאוה יכולה להיות לכל דבר ועל תאוה לא שואלים שאלות, הוא רק בזה שיכול לרצות בדבר שאין בו תועלת, כגון לרצות שהוא יהיה בגילוי - למרות שלא מיתוסף בזה עבורו שום דבר, אבל לא להתאוות לדבר שאינו 'הוא') (ראה גם בלקו"ש ויגש ח"ה הערה 34).

כה 'וזהו שמבאר אדמו"ר נ"ע ... דעולמות עליונים ענינם גילויים שזהו ירידה'

יש להבין התוספת בדברי אדמו"ר הרשב"ע על מה שהאריך כבר לעיל סעיף ד' מדברי רבינו הזקן, שאי-אפשר לומר שהכוונה היא בעולמות עליונים.

להבנת הענין ראוי לשים לב כי אמר כאן בדברי אדמו"ר נ"ע ענין שלא נאמר לעיל: כאן כתב שעצם המושג "גילויים" הם ירידה, אבל לעיל כתב רק שאצילות היא ירידה לגבי הגילוי שלמעלה ממנה (אבל הגילוי שלמעלה ממנה אינו ירידה).

ולכן נראה כי מדבר כאן על ענין חדש שלא דובר לעיל: אפשר לטעון שאולי הכוונה היא בעולם האצילות, ועצמות רצה באופן של תאוה שיתגלו בעולמות הגילויים של חכמה

בשביל האצ"י כי הרי זה ירידה ורק גילויים, אלא גם להשיטה השנייה שמביא שם שהכלים הם בריאה יש מאין ואם-כן לכאורה אפשר לומר שהתכלית היא בהם (ולא בבריאת יש מאין של עולם-הזה), הנה מבואר בכמה מקומות²⁵ שמה שאנו אומרים שהכלים הם בריאה יש מאין אין הכוונה יש מאין ממש, כי אם זהו דוקא לגבי האור, מפני ששורש הכלים מהרשימה שהיא בחינת העלם ולכן גם מציאותן הוא באופן שמקורם בהעלם, ולכן לגבי האור הם כמו בריאה יש מאין, אבל לגבי הרשימה הם גילויי ההעלם²⁶, אם-כן מובן דאין הכוונה עולמות העליונים כי אם העבודה בעולם-הזה דאתכפיא ואתהפכא. וכמו כן יש לדחות קושיא נוספת המתעוררת: ואף שעכשיו הנה על ידי עשיית המצוות מוסיפים אורות באצילות²⁶, ואם-כן איך אנו אומרים שגם עכשיו עיקר הכוונה העולם-הזה דוקא²⁷, הנה על זה מבאר אדמו"ר מהר"ש²⁸ שאורות

(יב) בדי"ה פור נתן תרמ"ב²⁷. ועיין הגהה שני' בתניא פ"מ. ד"ה ארדה נא, תרנ"ח [סה"מ תרנ"ח ע' לג].

(27) בהמשך מי יתכן תרמ"ב פרק יד. והוא מיוסד על ד"ה פור נתן במאמרי אדמו"ר הזקן הנחות הר"פ ז"ל ע' נדנח. ועם הגהות - אוה"ת במדבר ח"ד ע' א'תפו ואילך.

(25) ראה דרוש ג' שיטות והגהות לד"ה פתח אלי' שבהערה יא. סה"מ תרס"א שם. ובכ"מ.
(26) ראה עץ חיים שער לט (שער מ"ן ומ"ד) דרוש יא סימן טז. תניא קונטרס אחרון קנה, א. ובכ"מ.
וראה מקומות שבהערה הבאה.

המחזיקים את האור. כמו אותיות המחשבה שמחזיקות את אור השכל, אך אינן תוכן נפשי בעצמן, אלא רק כלים.

כד "ואיך אנו אומרים שגם עכשיו עיקר הכוונה בעולם הזה"

אין כוונתו להקשות שאולי עכשיו הכוונה היא בעולם האצילות ולעתיד לבוא הכוונה היא בעולם הזה - שהרי מה שייך שיהיו שתי כוונות בבריאת העולם? אלא כוונתו להקשות שעכשיו לא רואים בגלוי שהכוונה היא בעולם הזה התחתון, כיון שהאורות דעולם הזה מוסיפים אורות באצילות.

ועל זה משיב כי גם עכשיו הם מונחים בקופסא באצילות לצורך עולם הזה.

כג "שורש הכלים מהרשימה שהיא בחינת העלם"

ביאור הענין: מובא בספרי קבלה ביחס לצמצום הראשון, כי בתחלה (לפני הצמצום) היה אור אין-סוף ממלא הכל, ואחר כך הסתלק האור לגמרי והיה חלל ומקום פנוי, ואחר כך חזר והאיר אור מוגבל של קו וחוט. ועוד מובא כי בשעת הסילוק, שהסתלק האור לגמרי והיה מקום פנוי, נשארה שם "רשימה". ומכך שהיתה "רשימה" באותה שעה של סילוק מוחלט, מובן שהרשימה אינה אור וגילוי, אלא בחינת "העלם", ולכן היתה יכולה להישאר גם בשעת הסילוק.

ופירוש "העלם" הוא, שהרשימה אינה בחינת אור ותוכן, אלא ממשיכה "כלים"